

Draft Manual for ELP piloting activities in Poland

Europejskie Portfolio Językowe dla Dorosłych

**„Give a man a fish, and you feed him for a day.
Teach a man to fish, and you feed him for life.”
- Chinese saying-**

UWAGI do PILOTAŻU

Warszawa, luty 2005

Opracowanie:
Katarzyna Kieszowska, Elżbieta Jarosz

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
I. Europejskie portfolio językowe (EPJ) dla dorosłych. Informacje ogólne	4
II. Pilotaż	5
III. Zasady pracy z Europejskim portfolio językowym	6
IV. Jak pracować w duchu EPJ? - propozycje technik	7
V. Odpowiedzi na ważne pytania	13
VI. Szczegółowy opis poszczególnych części EPJ dla dorosłych	16
Biografia językowa	17
Dossier	20
Paszport językowy	21

Drodzy Państwo,

Przekazujemy w Państwa ręce Europejskie portfolio językowe, które zdążyło już zadomowić się w wielu krajach Europy, a do Polski trafiło niedawno.

Portfolio to sposób na bardziej świadome, a w rezultacie lepsze, szybsze i skuteczniejsze uczenie się i nauczanie. Jak każda nowość wymaga wdrożenia i będzie pewnie budzić kontrowersje, choćby z racji tego, że jest nieznaną, i że daje uczniowi możliwość samodzielnego określania swoich celów uczenia się, a tym samym wymaga zmiany w podejściu do procesu uczenia się i nauczania.

Większość z nas nie lubi zmian. Większość z nas, Polaków, nie lubi być zmuszana do zmian. Z natury jesteśmy spontaniczni, działamy pod wpływem chwili, jesteśmy w stanie zmobilizować się do ogromnego wysiłku „na chwilę”, gdy sytuacja tego wymaga, ale naszą cechą narodową jest nieumiejętność wytrwania w systematycznej pracy, zwłaszcza wtedy, gdy jest ona żmudna, długotrwała i nie zawsze interesująca, zapewniająca motywację i gwarantująca sukces. A taką pracą jest uczenie się języków obcych.

Portfolio to propozycja niezmiernie prostego sposobu, który może pomóc w dotarciu do celu, jakim jest nauczenie się języka obcego – jednego lub kilku. Portfolio motywuje, uczy jak w prosty sposób samemu sprawdzić swoje umiejętności i podpowiada, jak systematycznie osiągać coraz lepsze rezultaty. Rezultaty, które są wymierne i łatwe do określenia. Przez zestaw zrozumiałych dla każdego tabel i opisów umiejętności, Portfolio podpowiada również jak w prosty i precyzyjny sposób przekazać nauczycielowi swoje oczekiwania i jak odpowiedzieć mu satysfakcjonujące dla ucznia kierunki nauczania.

Portfolio nie jest obowiązkowe. Portfolio to tylko propozycja. To uczeń decyduje, czy skorzysta z tej propozycji, a jeżeli z niej skorzysta, to czy wykorzysta ją tylko dla podniesienia własnej świadomości, czy zdecyduje się użyć Portfolio w kontaktach ze światem zewnętrznym: przy kontynuacji nauki w innej szkole lub innym kraju, przy zmianie zatrudnienia, czy też przy okazji innych kontaktów, gdzie pomocne może się okazać zestawienie faktów dotyczących jego nauki języka, swoistego życiorysu językowego.

Portfolio jest powszechnie stosowane w wielu krajach Europy. Jest ujednoliconym sposobem prezentacji naszych osiągnięć w dziedzinie uczenia się języków coraz szerzej akceptowanym przez szkoły, instytucje, pracodawców. Od nas tylko zależy, czy dołączymy do tego jednolitego europejskiego opisu wiedzy i umiejętności językowych.

Portfolio jest tak skonstruowane, że właściwie nie wymaga żadnej zawiłej instrukcji. Wskazane jest, aby nauczyciel pomógł zrozumieć niektóre określenia dotyczące sprawności językowych, do których uczeń może nie być przyzwyczajony, jak również wskazane jest, aby nauczyciel zaoferował swoją pomoc w przykładowym posługiwaniu się listami umiejętności, prezentowanymi w Portfolio. Reszta należy do ucznia.

W fazie pilotażu prosimy Państwa o dodatkowy wysiłek. Prosimy o:

- wytłumaczenie uczniom znaczenia nowatorskiego podejścia do świadomego uczenia się zawartego w Portfolio,
- próbę przekonania uczniów do stosowania Portfolio dla celów pilotażu, a przy okazji również dla ich własnej korzyści, tj. bardziej efektywnego uczenia się języka,
- okresowe przypominanie uczniom o wypełnianiu Portfolio i podpowiadanie odpowiedniej kolejności procedur,
- odpowiadanie na wszystkie pytania uczniów dotyczące Portfolio i monitorowanie procesu wypełniania Portfolio,
- przekazywanie swoich obserwacji na specjalnie przygotowanych ankietach.

Przede wszystkim jednak prosimy Państwa o uważne PRZECZYTANIE Portfolio, o wnikliwe zapoznanie się z jego zawartością i refleksję nad faktem, iż tak z pozoru prozaiczny „dzienniczek” już zmienił podejście uczniów i nauczycieli do całego procesu uczenia się i nauczania w wielu krajach, i że coraz więcej państw europejskich decyduje się na wprowadzenie Europejskiego portfolio językowego jako oficjalnie uznawanego „zyciorysu” i zarazem „paszportu” językowego.

Opis Portfolio, który prezentujemy Państwu w załączeniu, jest zbyt szczegółowy. Prosimy jednak o cierpliwość i wyrozumiałość. Nie polecamy przekazywania tego opisu w całości uczniom. Wierzmy, że w zależności od potrzeb swoich grup i uczniów wybierze Państwo z tego opisu to, co wydaje się właściwe dla Państwa uczniów i dostosujecie do swoich potrzeb.

Życzymy powodzenia!

I. Europejskie portfolio językowe (EPJ) dla dorosłych. Informacje ogólne

Egzemplarz Europejskiego portfolio językowego udostępniony Państwu do pilotażu jest propozycją polskiej wersji EPJ dla dorosłych, którego autorami są eksperci z European Association for Quality Language Services (EAQUALS) oraz eksperci z Association of Language Testers in Europe (ALTE). Wersja polska zawiera również wskaźniki biegłości językowej sformułowane w języku rosyjskim. Pilotażowe wdrożenie Europejskiego portfolio językowego stanowi pierwszą i jedyną fazę pracy nad projektem w Polsce, w wyniku której zostaną dokonane niezbędne poprawki redakcyjne. W przypadku uzasadnionych konieczności wprowadzenia poprawek merytorycznych, Państwa uwagi zostaną uwzględnione w EPJ dla dorosłych 16+, wersji, który powstaje w ramach pracy Grupy roboczej ds. Portfolio 16+, koordynowanej przez dr Mirosława Pawlaka.

Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli - jako koordynator projektu - wystąpi do Komisji Akredytacyjnej Rady Europy oraz do Stowarzyszenia EAQUALS, właściciela Europejskiego portfolio językowego dla dorosłych, z wnioskiem o zatwierdzenie tej wersji językowej Portfolio. Dopiero po uzyskaniu akceptacji Komisji Akredytacyjnej oraz autorów, EPJ będzie mogło być zalecone oficjalnie jako pomoc dydaktyczna dla uczącego się języka, wspomagająca zdobywanie kompetencji językowych i kulturowych w edukacji dorosłych w Polsce.

EPJ ma być swoistym odzwierciedleniem zdobywania samodzielności przez ucznia w długoletnim procesie uczenia się języków.

Zapoznając ucznia z EPJ pragniemy, ucząc go, pomóc mu tym samym radzić sobie w świecie języków. Twórcy EPJ nazywają je współtowarzyszem drogi prowadzącej nas do wielojęzyczności. Osoba ucząca się języków będzie mogła zmieniać EPJ pięć razy, gdyż jest ono dostosowane do wieku i potrzeb ucznia, a wkrótce będziemy mieć w Polsce tyle wersji Portfolio. Pierwsze, lekkie i wesołe, jest przeznaczone dla najmłodszych. To, które trafia do rąk dorosłych jest już dokumentem bardzo poważnym, konkretnym i szczegółowym. Drugie Portfolio dla dorosłych 16+, będzie przeznaczone dla licealistów i studentów. Portfolio, którego pilotaż Państwo prowadzicie jest przeznaczone dla dorosłych pracujących zawodowo.

Zgodnie z „Zasadami i Wytycznymi” Rady Europy¹ głównym językiem EPJ jest język urzędowy danego kraju, drugim językiem obowiązkowym dla tego dokumentu jest jeden z oficjalnych języków Rady Europy (język angielski lub francuski). Poszczególne kraje mogą zdecydować o wprowadzeniu dodatkowych języków. Decyzją Zespołu ds. Europejskiego portfolio językowego - w Polsce - językami wprowadzonymi do wersji polskiej EPJ dla dorosłych są języki najczęściej wybierane i stosowane przez uczniów dorosłych, a mianowicie (alfabetycznie): angielski, francuski, niemiecki i rosyjski.

¹ publikacja Rady Europy (2001)

II. Pilotaż

Wersja Europejskiego portfolio językowego, którą Państwu przekazujemy, jest pilotażową wersją Equals/Alte European Language Portfolio. Intensywność naszych prac nad nią spowodowała zapewne niezamierzone błędy i usterki. Koordynatorzy projektu z góry dziękują za umieszczenie w ankiecie wszelkich uwag dotyczących zauważonych braków. Ankieta zostanie przesłana do Państwa w kwietniu 2005 r.

Cel główny pilotażu

Przetestowanie wersji polskojęzycznej i rosyjskiej EPJ dla dorosłych jako pomocy dydaktycznej wspomagającej proces uczenia się i nauczania języków dla dorosłych pracujących zawodowo

Cele szczegółowe pilotażu:

Przetestowanie polskojęzycznej wersji EPJ dla dorosłych pod względem precyzyjności tłumaczenia wersji polskiej i rosyjskiej, sprawdzenie jednoznaczności wskaźników biegłości językowych w listach umiejętności na poziomach od A1 do C2 oraz jasności, precyzji i spójności zawartych w EPJ tekstów informacyjnych i poleceń, jak i efektywności i trafności zastosowanych rozwiązań dotyczących struktury i grafiki.

Uczestnicy pilotażu:

Nauczyciele ze szkół językowych sektora prywatnego (m.in. szkoły rekomendowane przez PASE oraz szkoły będące członkami Equals) oraz uczestnicy szkoleń językowych organizowanych w firmach i dorośli uczestnicy kursów otwartych i lektoratów.

Terminy

- rozpoczęcie pilotażu – **połowa lutego 2005 r.**
- przeprowadzenie badań ankietowych na terenie szkół pilotażowych: od 15.04. do 15.05.2005 r.
- zakończenie pilotażu – **30 maja 2005 r.** (Informacja dla NAUCZYCIELI: w ankiecie, którą prześlemy do Państwa w kwietniu 2005 r. prześlemy szczegółowe informacje dotyczące terminu, miejsca i trybu odesłania ankiet).

Informacja zwrotna od uczestników pilotażu

Nauczyciele oraz uczniowie dorośli uczestniczący w pilotażu, otrzymają w trakcie jego trwania **anonimowe ankiety ewaluacyjne**, które umożliwią przekazanie uwag dotyczących polskiej wersji EPJ dla dorosłych.

Uwaga! Egzemplarze EPJ przekazane do szkół na okres pilotażu właściwego stanowią materiał eksperymentalno-badawczy i są objęte zakazem rozpowszechniania.

Rola nauczycieli szkół pilotażowych

Nauczyciele powinni:

- poinformować uczniów o kalendarzu i trybie pracy z EPJ,
- wprowadzić wersję pilotażową EPJ dla dorosłych w sposób niezakłócający przebieg dotychczasowej nauki²,
- przeprowadzić pilotaż zgodnie z zaleceniami ,

² nauczyciel przygotowuje ucznia do samodzielnej pracy z EPJ w domu. Bardziej szczegółowe sugestie pracy znajdują się na dalszych stronach tego tekstu.

- pomóc uczniom w kształtowaniu pozytywnej postawy wobec własnych umiejętności językowych i kulturowych,
- wykorzystać własną wiedzę i umiejętności w celu ułatwienia uczniom korzystania z EPJ,
- w trakcie pilotażu, gromadzić w postaci notatek własne spostrzeżenia i uwagi w celu przekazania ich autorom wersji polskojęzycznej EPJ.

III. Zasady pracy z Europejskim portfolio językowym

EPJ jest na wzór portfolio artysty osobistym dokumentem ucznia dorosłego, dzięki któremu może on zaprezentować swoje umiejętności językowe i doświadczenia kulturowe w odniesieniu do wszystkich znanych mu języków. Uczeń posłuży się nim przy zmianie pracy, miejsca zamieszkania, szkoły językowej, uczelni, a także starając się np. o stypendium.

- **EPJ jest własnością ucznia.**

To zasada, zgodnie z którą dorosły użytkownik EPJ:

1. Pracuje z EPJ zgodnie z własnymi potrzebami i we własnym rytmie.
2. Informuje o swojej pracy z EPJ, a także przedstawia swój Paszport językowy, wybranym przez siebie osobom.

- **Wszelkie umiejętności i doświadczenia językowe i kulturowe ucznia są ważne niezależnie od tego, czy są zdobyte w trakcie nauki języka czy też poza zajęciami**

Twórcy EPJ wychodzą z założenia, że zdobywanie doświadczeń językowych i kulturowych to proces, który rozpoczyna się na długo przed rozpoczęciem nauki w szkole i trwa po jej zakończeniu. Doświadczenia te, właściwie wykorzystane przez nauczyciela języków (ojczystych i obcych) mogą przyczynić się rozwojowi indywidualnego ucznia, i tym samym wpłynąć pozytywnie na naukę języków. Podobnie wszystkie umiejętności językowe są ważne. To na jakim poziomie uczeń znajduje się w danym momencie nauki, zależy od jego potrzeb, celów, doświadczeń. EPJ stwarza możliwość pełnej prezentacji swego profilu językowego i interkulturowego.

- **EPJ nie służy do kontroli umiejętności**

Europejskie Portfolio Językowe, jako narzędzie wspomagające samodzielne poznawanie języków i kultur, nie może być w żadnym przypadku wykorzystywane jako sprawdzian umiejętności ucznia czy kontrola wyników pracy nauczyciela. Wiedza na temat ucznia uzyskana dzięki EPJ, może być wykorzystana w ocenianiu wspomagającym, kształcącym. Od początku pilotażu uczeń powinien wiedzieć, że to, co zapisze w EPJ, nie będzie oceniane. Zachęcajmy go jednak do tej pracy, gdyż po kilku tygodniach pilotażu (jak wskazują doświadczenia w innych krajach Europy) uczeń najprawdopodobniej zauważy, że uczy się bardziej świadomie, posiada większą wiedzę na temat swoich umiejętności, jego udział w lekcji jest bardziej aktywny i być może zmieniają się jego wymagania wobec uczącego go nauczyciela.

- **Nauczyciel języka powinien zachęcać do pracy z EPJ przede wszystkim przez dostarczanie uczniom potrzebnych im informacji, przyjęcie odpowiedniej postawy oraz sposobów pracy zgodnych z zasadami EPJ (patrz: Jak pracować w duchu EPJ?)**

Nie chcemy Państwu przekazać dokładnej instrukcji ani kolejnych faz pracy z EPJ. Podczas pilotażu będziecie Państwo swoimi metodami pracy zapoznawać słuchaczy z listami umiejętności, oswajać ich z wyrażaniem tego, co potrafią oraz zachęcać do

refleksji nad ich wiedzą już posiadaną i uświadamiać im, czego jeszcze chcą się nauczyć. Poniższe prezentowane techniki pracy są tylko przykładem ćwiczeń, które możecie Państwo umiejętnie korelować z realizowanym przez siebie bieżącym programem nauczania.

Sugerujemy również poinformowanie uczniów o tym, że:

1. EPJ nie jest podręcznikiem, to pomoc w nauce języków.
2. Praca z EPJ nie jest oceniana.
3. EPJ jest bardzo ważnym projektem Rady Europy, w którym uczestniczą dorośli uczący się języka z ok. 40 krajów członkowskich RE.
4. We wszystkich tych krajach EPJ jest tworzone na wspólnych zasadach³.
5. Zasady te pozwalają na wyrównanie szans wszystkich uczących się w całej Europie.
6. Dzięki EPJ w całej Europie uczący korzystają z tych samych narzędzi samooceny.
7. Dzięki EPJ każdy uczeń dorosły może opanować umiejętność samodzielnej nauki języków.
8. Dzięki EPJ każdy uczący się może zdobyć umiejętność posługiwania się wieloma językami.
9. Pomoc uczniów dorosłych, ich uwagi i spostrzeżenia na temat pracy z EPJ w trakcie pilotażu będą bardzo cenne dla autorów polskiej wersji EPJ.
10. Koordynator pilotażu gwarantuje uczniom ochronę danych osobowych.

IV. Jak pracować w duchu EPJ? - propozycje technik

Propozycja pierwszych zajęć (ćwiczenie/a 1.)

Ważnym jest, aby nauczyciel wyjaśnił cele projektu (cel badawczy i eksperymentalny) na pierwszej lekcji przeznaczony na wprowadzenie EPJ oraz przedstawił uczestnikowi pilotażu:

1. Politykę językową Rady Europy, z inicjatywy której powstał ten ogólnoeuropejski projekt.
2. Cele Europejskiego portfolio językowego.
3. Bezpośrednie korzyści dla użytkownika, wynikające z posługiwania się EPJ.

ad.1. Polityka językowa Rady Europy

W ramach kontynuacji działań związanych z Europejskim Rokiem Języków 2001 oraz szeroko rozumianą promocją nauczania języków, Rada Europy w sposób szczególny sugeruje wykorzystanie i propagowanie dwóch dokumentów związanych z upowszechnieniem nauczania języków i wielojęzycznością, tj.:

- *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Wydawnictwa CODN, 2003 (*European Common Framework of Reference for Languages - informacja* oraz pełny tekst na stronie Rady Europy w dziale Edukacja-Języki: www.coe.int/lang)
- oraz *Europejskie portfolio językowe (European Portfolio of Languages – informacja*: www.coe.int/lang).

³ *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. 2000. Council of Europe. Tłumaczenie na język polski: *Europejski opis systemu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa: Wydawnictwa CODN 2003.

Patrz również: www.codn.edu.pl/portfolio

Są to dokumenty rekomendowane od kwietnia 1997 roku, tj. od konferencji podsumowującej Projekt Języków Nowożytnych (Modern Languages Project).

Europejskie Portfolio Językowe (EPJ) - to swoisty paszport umożliwiający uczącym się systematyczne rejestrowanie kolejnych etapów nauki języka(ów), od najmłodszych lat do wieku dorosłego i zdobywanie przez nich kolejnych doświadczeń interkulturowych. Jest on instrumentem o wartościach wychowawczych, odzwierciedlającym podstawowe idee Rady Europy: wielojęzyczność, wielokulturowość, tolerancję oraz wzajemne poszanowanie i zrozumienie w demokratycznej zjednoczonej Europie, zwłaszcza wobec perspektywy zwiększonej mobilności edukacyjnej i zawodowej jej obywateli.

W latach 1998-2000 została zakończona pierwsza faza eksperymentu - projekty pilotażowe EPJ, której celem była ocena przydatności Portfolio dla uczniów i nauczycieli. W eksperymencie uczestniczyło 15 państw członkowskich Rady Europy: Austria, Finlandia, Francja, Niemcy, Irlandia, Holandia, Portugalia, Rosja, Republika Czeska, Słowenia, Szwecja, Szwajcaria, Węgry, Włochy i Wielka Brytania. Kilka projektów uzyskało akredytację Rady.

Według: www.men.waw.pl/erj_2000

Eksperyment dowiódł, że *Europejskie portfolio językowe* pobudza motywację do uczenia się języka obcego i uzyskiwania kompetencji cząstkowych w kilku językach, do głębszej autorefleksji i samodzielności oraz uczy samooceny. Nauczycielom pomaga kształtować u uczniów postawy obywatelskie, zrozumienie i szacunek dla różnorodności językowej i kulturowej Europy oraz umożliwia udział w ciekawym eksperymencie o znamionach innowacji pedagogicznej, który obliuguje ich do bardziej indywidualnego traktowania uczniów, oceniania ich postępów w nauce języka obcego i ukazania korzyści praktycznych płynących ze znajomości języków obcych - aspekt niezmiernie ważny w edukacji dla rynku pracy.

Biorąc pod uwagę pozytywne wyniki pierwszej fazy eksperymentu i wysoką ocenę przydatności *EPJ*, Ministrowie Edukacji państw członkowskich Rady Europy obradujący w dniach 15-17 października 2000 r. w Krakowie na 20-ej sesji Konferencji stałej, przyjęli rezolucję zalecającą rządów swoich państw stworzenie warunków sprzyjających wdrażaniu projektów Europejskiego portfolio językowego prowadzących do jego zastosowania, w zgodzie z prowadzoną polityką edukacyjną i według „Zasad i Wytycznych” Rady Europy w tej sprawie. Rok 2001 będącym Europejskim Rokiem Języków sprzyjał podejmowaniu inicjatyw zmierzających do wdrożenia projektów w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych. Do drugiej fazy eksperymentu włączyło się 13 kolejnych państw: Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Dania, Grecja, Hiszpania, Litwa, Norwegia, Rumunia, Słowacja, Albania oraz Polska.

Szczegółowe informacje dotyczące Europejskiego portfolio językowego znajdziecie Państwo na stronach internetowych Rady Europy: <http://culture2.coe.int/portfolio>

ad. 2. Cele EPJ

Cele EPJ są zbieżne z następującymi celami Rady Europy:

- a. Umacnianie różnorodności oraz tożsamości językowej i kulturowej narodów Europy.
- b. Upowszechnianie idei doskonalenia znajomości języków i kultur przez całe życie.
- c. Rozwijanie odpowiedzialności i autonomii ucznia w procesie uczenia się.
- d. Przyczynienie się do rozwoju osobistego (ułatwienie mobilności) obywateli Europy przez stosowanie wspólnego, jasnego i porównywalnego opisu zdobywanych przez nich umiejętności i kwalifikacji językowych.

ad. 3. Korzyści dla użytkownika EPJ

Praca z Europejskim Portfolio Językowym dla dorosłych powinna przyczynić się do:

- a. zdobycia przez uczniów wiedzy na temat Rady Europy i realizowanych przez nią celów,
- b. poznania siebie jako osoby uczącej się języków,
- c. zdobycia wiary we własne możliwości (zdobywanie umiejętności cząstkowych),
- d. stopniowego opanowania umiejętności samooceny swoich postępów w poznawaniu języków i kultur,
- e. refleksji nad własnymi metodami i strategiami uczenia się,
- f. zdobycia samodzielności w nauce języków,
- g. zdobycia zdolności świadomego rozszerzania kompetencji komunikacyjnej, interkulturowej i wielokulturowej.⁴

Ćwiczenie 2. (cel: wprowadzenie wskaźnika „Potrafię”).

Przeprowadź debatę z twoimi uczniami na temat tego, co potrafią w języku obcym (zdania powinny rozpoczynać się właśnie od słowa *Potrafię*). Podkreśl konieczność rozumowania w sposób pozytywny. Poproś swoich uczniów, aby wyobrazili sobie, że znajdują się w towarzystwie rozmówcy, którego językiem ojczystym jest język, którego się uczą. Pomóż im wskazać to, co mogą zrobić w języku obcym. Poproś, aby zbudowali jak najwięcej zdań rozpoczynających się od: *Potrafię*, np. *Potrafię przedstawić się, potrafię zapytać, jak czuje się mój rozmówca i zareagować na jego odpowiedź, potrafię zrozumieć, kiedy podaje mi się proste polecenia, potrafię zrozumieć niektóre proste wiadomości, np. pocztówkę*. Podaj im wyrażenia, których będą używać w języku obcym, aby wykonać to zadanie lub pozwól im wykonać ćwiczenie w języku ojczystym.

Ćwiczenie 3 (cel: zapoznanie z wskaźnikami)

Poproś uczniów o wypełnienie poniższej tabelki w języku polskim. Zadanie będzie wykonywane w trzech etapach:

1. Indywidualnie – 3 min.
2. Porównywanie w parach, uzgadnianie wspólnych umiejętności – 2 min.
3. Wspólne wykonanie listy 5-8 umiejętności najczęściej wymienianych przez uczniów.

Na którejś z kolejnych lekcji, poproś o dobranie się parami według wybranych na pierwszej lekcji sytuacji i umiejętności: Np. *Uczeń, który potrafi zapytać o wiek w języku obcym z uczniem, który potrafi podać wiek i poproś o przygotowanie i odegranie ról prosząc o zwrócenie uwagi na sytuację (kontekst) i wyrazistość ról odgrywanych przez uczniów (mała teatralizacja).*

a)	W językupotrafię :	Gdy (w jakiej sytuacji)?
Np	Powiedzieć ile mam lat (A1)	<i>np. Gdy kupuję bilet do kina</i>

⁴ wg Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego, Warszawa: Wydawnictwa CODN 2003.

Uwaga: Zarówno w przypadku tej, jak i wszystkich innych podanych poniżej propozycji, nauczyciel powinien sam aktywnie włączyć się w dialog z uczniem, szczególnie jeżeli odbywa zajęcia tylko z jednym uczniem, typu „one-to-one”.

- **Wyszukaj znaną (bliską) uczniom sytuację, w której powinni potrafić zareagować językowo (uwzględniając zarówno role nadawcy, jak i odbiorcy).**

1. Podaj im ją jako przykład.
2. Podziel grupę w pary i poproś o znalezienie 2-3 wypowiedzi, które powinno się zastosować w danej sytuacji :
3. Poproś o zbudowanie krótkiej scenki (**odgrywanie ról**). Obserwatorzy (pozostali uczniowie) zwrócą szczególną uwagę na kontekst i dopasowanie do niego wypowiedzi. Ćwiczenia dotyczące poprawności powinny odbyć się w innym momencie lekcji lub na lekcji następnej.

b)	W językupotrafię :	Gdy (w jakiej sytuacji)?
Np	Potrafię przeprosić za spóźnienie (A2)	<i>np. Spóźniłem/am się na zajęcia</i>

Ćwiczenie 4. (cel: Wskaźniki krok po kroku)

Podziel uczniów na grupy 3 lub 4-osobowe. Każda grupa powinna skoncentrować się na jednym opisie umiejętności (wskaźniki). Poproś uczniów, aby zastanowili się (w języku ojczystym, bądź o ile to możliwe, w języku obcym) nad sposobami/strategiami uczenia się zastosowanymi na wcześniejszym etapie nauki oraz na tym, co pozostaje im jeszcze do zrobienia, aby osiągnąć poziom opisany w tym wskaźniku (*wspólne/indywidualne wyznaczenie celów nauki*). Następna wspólna refleksja nad wybranym wskaźnikiem powinna dotyczyć postępów, jakie uczniowie poczynili w opanowywaniu opisanej w nim umiejętności od ostatniej analizy. Nauczyciel powinien mieć w zanadrzu dwa-trzy zadania kontrolne (jedno na przykład do wylosowania przez uczniów), które pozwolą potwierdzić zdobytą umiejętność.

Ćwiczenie 5. (cel: Mini-Test wskaźników)

Uczniowie otrzymują pracę domową polegającą na przygotowaniu **mini-testu** dla pozostałej części klasy (w przypadku zajęć typu „one-to-one” test przygotowuje nauczyciel). Test powinien kłaść nacisk na jeden lub kilka wskaźników z list umiejętności znajdujących się w EPJ (Portfolio) i wiązać się z materiałem z ostatniego miesiąca nauki. Długość testu powinna być z góry ograniczona. Uczniowie wymieniają się testem w parach lub w małych grupach. Wspólne omówienie wyników - z podkreśleniem przez uczniów, na co należy położyć akcent w dalszej nauce - pozwoli na dostosowanie programu do ich potrzeb.

Ćwiczenie 6. (cel: zapoznanie się z wskaźnikami)

1. Wybierz jeden z wskaźników z list zawartych w „Europejskim systemie opisu kształcenia językowego” /CEF/, na poziomie odpowiadającym A1 lub A2.
2. Zbuduj na jego podstawie kilka wskaźników cząstkowych.
3. Znajdź odpowiadającą każdemu z nowo zbudowanych wskaźników sytuację komunikacyjną dostosowaną do potrzeb twojego ucznia.

4. Sprawdź, które z zadań z podręcznika (lub zeszytu ćwiczeń) można by wpisać do „banku zadań kontrolnych” i polecić uczniom w ramach ćwiczeń autonomizujących.

Ćwiczenie 7. (cel: autonomizacja-kompetencja interkulturowa)

MÓWIE Wygospodaruj 5 min. lekcji. Poproś uczniów, aby dobrali się w pary. Każda osoba z pary ma mówić w języku obcym na jeden z wylosowanych przez nią tematów (na początku: ogólne np.: *weekend, film*; później progresywnie: *ukierunkowane na wybrany aspekt wiedzy o danym kraju, kulturach, językach* itd.). Na początku celem jest, aby uczeń mówił bez przerwy przez 30 sekund; w miarę jak jego kompetencje będą rosły, kilka tygodni później, czas wypowiedzi zostanie odpowiednio wydłużony do 1 minuty, 1,5 , a nawet 2 min. Uczniowie powinni sobie wzajemnie odmierzać czas. Powinni też zapisywać w zeszycie swój wynik i, jeżeli ich wypowiedź kończy się przed wyznaczonym czasem, postarać się poprawić go następnym razem. Staraj się utrzymać równoległą pracę w parach. Pod koniec semestru można urządzić seans-zawody dla tych, którzy potrafią mówić najdłużej

Ćwiczenie 8. (cel: autonomizacja-kompetencja interkulturowa)

PISZE Poproś uczniów o napisanie krótkiego tekstu* (*temat ogólny lub bardziej ukierunkowany na doświadczenia interkulturowe w zależności od zainteresowań i możliwości językowych uczniów*). Następnie każdy uczeń może wybrać sobie partnera, z którym wymieni się napisanym przez siebie tekstem. Niech każda para spróbuje wymienić się konstruktywnymi komentarzami, zatrzymując się zarówno na pozytywnych aspektach, jak też na brakach (nieścisłościach). Uczniowie mogą powtórzyć próbę, zanim oddadzą tekst do sprawdzenia nauczycielowi. Warto zapisywać pracujące ze sobą tandemy, żeby poznać dobrze i regulować w miarę potrzeb relacje w grupie.

* *długość zwiększana progresywnie w zależności od możliwości grupy.*

Ćwiczenie 9. (cel: autonomizacja-kompetencja interkulturowa)

UCZESTNICZE. **ROZMAWIAM** Uczniowie pracując w 3-4-osobowych grupach przygotowują prezentację na określony temat w języku, którego się uczą. Grupa wspólnie zastanawia się, co powinno charakteryzować dobrą prezentację. Kryteria i słowa kluczowe są notowane flamastrem na dużej kartce papieru i wywieszane w miejscu widocznym dla wszystkich. Następnie grupy szkicują plan własnej prezentacji. Każda grupa wybiera osobę odpowiedzialną za przebieg pracy, sekretarkę (notującą wszystkie pomysły) oraz prezenterkę /prezentera. Po każdym wystąpieniu, **uczniowie** porównują wystąpienia (1min.), wyszukują punkty pozytywne i negatywne (wg przygotowanych uprzednio kryteriów), notują swoje spostrzeżenia. Końcowa ocena przebiega najpierw w grupach (3min.), a następnie wspólnie z całą klasą (przedstawiciel grupy). Językiem komunikacji powinien być na początku język polski, później staramy się zachęcić uczniów do stosowania w czasie pracy w grupie języka, którego się uczą

Ćwiczenie 10. (cel: autonomizacja)

STRATEGIE Porozmawiaj z uczniami, w jaki sposób mogą poprawić swoją znajomość języka obcego. Zorganizuj **burzę mózgow** na następujący temat: Jak i gdzie mogę wykorzystać moją wiedzę i umiejętności (*w czasie lekcji, w firmie i poza nią*). Wyjaśnij im, że mogą opisać wszelkie doświadczenia (zadania, w jakich lubią uczestniczyć aktywnie; te, które wolą obserwować itd.) w Biografii językowej EPJ. Mogą w niej opisać wydarzenia, które uważają za szczególnie ważne dla doskonalenia znajomości języka.

Ćwiczenie 11 (cel: autonomizacja)

OPIS WYNIKÓW PRACY WŁASNEJ. Na końcu każdej fazy nauki (np.: koniec semestru), poproś uczniów, aby ocenili sposób, w jaki pracowali i czego się nauczyli. Możesz użyć następującej tabeli, aby ukierunkować ich refleksję:

Moja nauka	Lekcja
+ Nauczyłem się ... Potrafię ... Jestem dobry w ...	Wolę ... Najbardziej interesującą rzeczą...
- Nie potrafię ... Nie rozumiem ... Mam trudności z ...	Nie lubię ... Najbardziej nudną rzeczą ...

Przeprowadź następnie wspólną refleksję w języku ojczystym (na poziomie wyższym, po negocjacji z klasą, w języku obcym). Poproś o zachowanie tabelki. Ten zapis będzie pomocny w planowaniu kolejnego etapu nauki i modyfikacji (jeśli to konieczne) celów i metod uczenia się i nauczania.

Ćwiczenia 12. (cel: autonomizacja)

WEDŁUG MNIE (refleksja nad stereotypami o nauce języków obcych)

Zapytaj uczniów, jakie ćwiczenia uważają za najbardziej użyteczne. Zapiszcie odpowiedzi na kartce papieru. W domu zastanów się, czy wybrane przez nich ćwiczenia są rzeczywiście najbardziej użyteczne? **A może raczej powinieneś pomóc im zmienić ich punkt widzenia? Jak to zamierzasz zrobić?**

Ćwiczenie 13. (cel: wielojęzyczność)

Zastanówcie się wspólnie nad umiejętnościami w jakimś innym języku (np. w języku francuskim mimo, że uczniowie uczą się niemieckiego; w języku angielskim na lekcji języka rosyjskiego itd.) Początkowo uczniowie zastanawiają się indywidualnie i zapisują znane im słowa, zwroty, nie troszcząc się o poprawność (nie będziemy sprawdzać zapisu!), a ich pomocą jest prosta tabelka:

W języku.....umiem /rozumiem/ potrafię	W jakiej sytuacji: kiedy, gdzie ?

Gdy dochodzi do wzajemnej prezentacji, okazuje się, że zasób posiadanych słów, wyrażeń zwrotów (w języku, którego się nie uczy!) jest imponujący, i że wiedza i umiejętności zdobyte zostały najczęściej poza szkołą, przez słuchanie piosenek w danym języku, oglądanie filmów, spotkania z cudzoziemcami...

Nauczyciel powinien następnie umiejętnie pokierować wnioskami dotyczącymi strategii uczenia się (*uświadomienie ich wagi*), potencjalnymi zdolnościami do nauki języków drzemiącymi w każdym z nas, koniecznością ćwiczenia intuicji językowej w oparciu o umiejętności opanowane w języku ojczystym itd.

Ćwiczenie 14. (cel: kompetencja interkulturowa)

Podobne zadanie można zorganizować prosząc uczniów o wpisanie (*po polsku*) do tabelki elementów wiedzy o kulturze, zwyczajach, tradycji, faktach dotyczący danego kraju. Jest tu również miejsce na umiejętności, które świadczą o zrozumieniu tych kultur itp. Jeśli uczeń potrafi podać pochodzenie czy źródło swojej wiedzy, stanowi to będzie dodatkowy powód do satysfakcji i okazję do podkreślenia tego, że doskonalimy się przez całe życie, i że to, co wiemy i potrafimy zależy od naszej aktywności w szkole i poza nią.

Wiem /rozumiem/potrafię	źródło informacji
np. wiem, że nie wszyscy Anglicy piją herbatę o godzinie piątej po południu	filmy

Ćwiczenie 15. (cel: kompetencja interkulturowa)

Europejskie portfolio językowe kładzie nacisk na fakt, że uczenie się języka obcego i zdobywanie doświadczeń interkulturowych nie musi odbywać się wyłącznie w ramach nauki z podręcznikiem na lekcji. Najprościej jest uświadomić to uczniom zapraszając na lekcję „rodowitego rozmówcę”. Można podzielić klasę na grupy 3-osobowe, każdej z grup przydzielić zadanie (w jęz. obcym), polegające na przygotowaniu listy pytań, które będą zadawać swojemu rozmówcy. Każda grupa może przygotować inny aspekt: dzieciństwo, zawód, tradycje kraju, w którym ta osoba mieszka, zainteresowania, podróże itd. Po zakończeniu wywiadu, każda grupa powinna zredagować sprawozdanie i przedstawić je pozostałej części klasy. To zadanie pociąga za sobą intensywne użycie języka uczonego, mówienie, rozumienie, pisanie... Uczniowie czuwają nad całością (*mają w obrębie grupy przydzielone role: np. koordynator, sekretarz, sprawozdawca*) i do nich należy podejmowanie decyzji.

V. Odpowiedzi na ważne pytania

1. W jakim języku wypełniać Europejskie portfolio językowe?

W języku polskim oraz, jeśli uczeń chce, w innym języku ojczystym lub w każdym innym języku w zależności od decyzji ucznia.

2. W jakim języku wypełniać Paszport językowy (PJ⁵)?

Zdecydowana większość odpowiedzi polega na ich zakreślaniu lub wpisywaniu danych (dane osobowe, nazwy dyplomów, konkursów) w ich oryginalnym brzmieniu.

3. Kiedy rozpoczynać pracę z Paszportem językowym?

Praca z PJ powinna odbywać się w trzech etapach:

- Na początku pilotażu: uczeń wpisuje swoje dane i wkleja swoje zdjęcie na stronie 5.
- W drugiej połowie pilotażu: uczeń wypełnia strony Paszportu odnoszące się do przebiegu nauki, udziału w konkursach, doświadczeń językowych i interkulturowych (*Historia uczenia się języków i nabywania doświadczeń*). Przed ich wypełnieniem nauczyciel powinien jednak zachęcić ucznia do spokojnego zastanowienia się nad treścią każdej z tabelki, do spokojnego, samodzielnego zebrania danych.

⁵ dalej stosujemy również skrót: PJ

- Pod koniec pilotażu – koniec maja 2005 – uczeń wypełnia strony zawierające puste siatki samooceny (Sprawności językowe) dla każdego z języków. Paszport językowy zakłada możliwość znajomości 6 języków obcych (6 tabel). Jednak wypełnienie tabel (samoocena języka wybranego) powinno być zgodne z wypełnionymi listami umiejętności dla danego języka w części EPJ - Biografia językowa. Biografia stanowi podstawę do samooceny, a Dossier stanowi udokumentowanie zgodności wypełnionych list z rzeczywistą znajomością określonych pozycji z list umiejętności.

4. W jaki sposób i jak często pracować z Paszportem językowym?

Przygotowanie ucznia do samodzielnego wypełniania siatek samooceny powinno zacząć się nie wcześniej niż w połowie marca 2005 r. Uczeń powinien posiadać już wówczas umiejętność pracy z listami umiejętności, powinien być świadomy, co to jest proces samooceny i powinien zapoznać się z tabelą samooceny.

5. Czy uczeń może wypełnić siatkę samooceny dla języka ojczystego?

Jednym z najważniejszych celów Rady Europy jest umacnianie tożsamości językowej i kulturowej narodów zamieszkujących nasz kontynent. Użytkownicy EPJ, których językiem ojczystym jest inny język niż język urzędowy (j. polski) mogą wypełnić siatkę samooceny dla ich ojczystego języka.

6. Co to są kompetencje cząstkowe?

Znajomość języka ojczystego rozwijamy zazwyczaj w zależności od naszych potrzeb, w trakcie nauki języka obcego w szkole nasze umiejętności językowe są określone przez program nauczania. Ocena szkolna sytuuje nas na tle najlepszych uczniów, tych którzy najlepiej opanowali program. Ocenę dostajemy często za to, czego nie umiemy, a nie za to co potrafimy robić. EPJ zachęca do zmiany jakościowej w ocenianiu ucznia. Liczy się to, co potrafimy zrobić, a nie to czy robimy to lepiej lub gorzej od innych. Możemy być na dość dobrym poziomie w mówieniu (np. A2), ale posiadać minimalne umiejętności w pisaniu (np. A1). Możemy radzić sobie bardzo sprawnie w obcym mieście z przewodnikiem turystycznym w języku obcym, a napisanie prostej kartki z życzeniami urodzinowymi do naszych zagranicznych przyjaciół sprawia nam trudność. Te różnorodne umiejętności określają nasze kompetencje (językowe i komunikacyjne) pełne lub cząstkowe i sytuują nas w obrębie poziomu A1, A2, B1 itd. pozwalając lub nie przejść na poziom wyższy.

7. Czy szkoła musi ponosić koszty, związane z Portfolio, nawet na etapie pilotażowym? Czy są przewidziane jakiegokolwiek inne dodatkowe koszty, które musiałyby szkoła ponieść w ramach pilotażu?

Szkoła nie ponosi kosztów egzemplarzy pilotażowych EPJ dla dorosłych, ani szkoleń zorganizowanych przez CODN. Natomiast jest zobowiązana do zapewnienia prawidłowego przebiegu pilotażu i w razie konieczności przeprowadzenia we własnym zakresie dodatkowych szkoleń dla nauczycieli prowadzących pilotaż.

8. Czy dla nauczycieli prowadzących pilotaż EPJ byłoby możliwe opracowanie listy zadań lub tematów, na których należy się koncentrować przed rozpoczęciem pracy ze studentami?

Mamy nadzieję, że cytowane powyżej przykłady, użyte w formie niezmienionej lub dostosowanej do potrzeb danej grupy, okażą się przydatne przy wprowadzaniu Portfolio.

9. Czy każdy nauczyciel ma prezentować EPJ po swojemu? Czy zostanie opracowany zunifikowany sposób przedstawienia studentom Portfolio (np. przygotowanie listy korzyści płynących z posiadania paszportu), i pracy z nim, aby reakcje osób uczestniczących a zatem i wyniki pilotażu były porównywalne?

Pierwsze sugestie dotyczące sposobu wprowadzania Portfolio i pracy z nim zostały zawarte w niniejszych uwagach. Mamy nadzieję, że dalsze pomysły zostaną wypracowane wspólnie z nauczycielami biorącymi udział w pilotażu.

10. W dotychczasowym rozumieniu większości Polaków 'paszport' jest ważnym oficjalnym dokumentem wydawanym przez instytucję państwową i przez nią także potwierdzany numerem i pieczęciami. Czy dając do rąk Polakom paszport językowy, zachęcając ich do pracy z tym dokumentem i przekonując, że ten dokument należy właśnie do nich mogą oni, jeśli zechcą, prosić o wpis lektora i pieczętkę szkoły językowej, do której uczęszczają potwierdzające ukończenie danego poziomu?

Tak!

11. Jakie etapy powinna mieć praca z Biografią językową?

Tabelki samooceny w Biografii językowej powinny być uaktualniane okresowo, niezależnie od tego czy nauka odbywa się na kursie czy samodzielnie, gdyż tylko wtedy możliwa będzie pełna samoocena postępów w nauce.

12. Czy należy opracować i przedstawić każdy z priorytetów, każdej ze sprawności, aby student uświadomił sobie własny poziom przez zakreślenie odpowiedniego 'CAN DO STATEMENT' - POTRAFIĘ?

Wystarczy wspólnie z uczniem opracować jeden z wskaźników w wybranej kategorii na wybranym poziomie (najlepiej A1 niezależnie od stopnia zaawansowania), a opracowanie reszty pozostawić samemu uczniowi.

13. Czy priorytety typu (CZYTANIE – POZIOM C1) 'Potrafię zrozumieć tło społeczne, polityczne i historyczne dzieła literackiego' mogą pozostać wyłącznie do samodzielnej interpretacji studenta?

Tak, chyba że uczeń poprosi nas o pomoc w interpretacji lub uznamy wyjaśnienie za konieczne ze względu, np. na wiek ucznia.

14. Czy należy opracowywać ze swoimi studentami 'CAN DO STATEMENTS' z danego poziomu a dopiero w przypadku wyników poniżej 80% należy odnieść ich do poziomu niższego?

Poziomy należy opracowywać począwszy od najniższego. Na kolejny wyższy poziom można przejść dopiero, gdy pozytywnie odpowiemy na ok. 80% lub ok. $\frac{3}{4}$ wszystkich pytań dotyczących danego wskaźnika.

15. Jak może wyglądać przykładowa strona Dossier (str.70)

W Dossier zamieszczamy absolutnie wszystkie dokumenty, prace i inne materiały, które są udokumentowaniem zakreślonych przez nas w biografii umiejętności. Jeżeli np. w na poziomie B2, został zakreślony wskaźnik „potrafię napisać krótką recenzję książki lub filmu”, to w Dossier może znaleźć się taka recenzja napisana przez ucznia. Ale tu znaleźć też się powinny wszystkie certyfikaty wymienione w Paszporcie językowym.

16. Czy można poprosić o dużą wersję rysunku z okładki (globus z drogowskazami) i jak można go wykorzystać na zajęciach wprowadzających?

Motywy przewodnim szaty graficznej EPJ jest podróżowanie, wędrowka przez różne kraje i kultury, odkrywanie nieznanych "ładów". Na pierwszym spotkaniu z EPJ nauczyciel może zachęcić uczniów do próby interpretacji symboli znajdujących się na okładkach. Z całą pewnością potrafią oni odczytać je w ciekawy sposób.

17. Jak przedstawić rolę i zasadność pilotażu Portfolio autoryzowanego przez Equals, w sekcjach języków innych niż angielski? Np. Sekcja niemiecka nie jest członkiem PASE.

EAQUALS jest stowarzyszeniem, które wprowadziło Portfolio do szkół w wielu krajach Unii, więc liczy na pozytywne przyjęcie go w szkołach zrzeszonych w krajach, gdzie dopiero przeprowadza się pilotaż – stąd specjalna strona na wpisywanie dyplomów wydawanych przez szkoły EAQUALS i ALTE.

Portfolio z założenia dotyczy wszystkich języków, nie tylko języka angielskiego, tak jak EAQUALS jest stowarzyszeniem szkół języków obcych, a nie tylko szkół języka angielskiego. Co więcej, w przyszłości planowane jest zastosowanie Portfolio w nauczaniu przedmiotów innych niż języki obce – również w Polsce.

18. Jak przedstawić słuchaczom idee Portfolio w ramach opłaconego kursu? Czy nie lepiej to zrobić na dodatkowych zajęciach (bezpłatnych)?

Portfolio wprowadza techniki wspomagające uczenie się, np.: samoocenę i umiejętność określania celów dalszej nauki i jej planowania. Pozwala skonfrontować indywidualne cele i potrzeby uczącego się z tymi, realizowanymi przez nauczyciela i narzuconymi przez dany kurs. Czyni z ucznia świadomego użytkownika języka, który sam wie najlepiej, jakie osiąga rezultaty i czy czyni postępy. Potrafi określić swoje słabe i mocne strony w przyswajaniu języka i tym samym staje się wymagającym uczniem, który oczekuje od nauczyciela zachęty do dalszej pracy nad tymi elementami systemu językowego, które są mu rzeczywiście potrzebne. Jeśli zechce wypróbować na sobie nowe podejścia do uczenia się i nauczania, to może bardzo dużo skorzystać. Trzeba jednak pamiętać, że Portfolio nie jest obowiązkowe i każdy uczeń może odmówić stosowania go w swojej nauce.

VI. Szczegółowy opis poszczególnych części EPJ dla dorosłych

Wersja polska EPJ, podobnie jak większość opublikowanych dotychczas wersji EPJ, łączy w dwóch odrębnych zeszytach jego trzy podstawowe części:

1. Biografię językową
2. Dossier
3. Paszport Językowy (PJ)

Koncepcja graficzna EPJ

Motywnym przewodnim szaty graficznej polskiej wersji EPJ dla dorosłych jest podróżowanie, wędrówka przez różne kraje i kultury, odkrywanie nieznanych "lądów" (ilustrowane przez glob ziemski, wieniec gwiazd symbolizujący Zjednoczoną Europę). Obie okładki EPJ obrazują główne cele Rady Europy: promowanie różnorodności językowej i kulturowej naszego kontynentu.

Prezentacja szczegółowa EPJ

Druga strona okładki - Europejskie portfolio językowe

Wyjaśniono tu cel powstania Portfolio, podkreślając zarówno osobisty charakter tekstu, jak i jego międzynarodowe znaczenie oraz krótko streszczając zawartość wszystkich trzech części Portfolio: paszportu językowego, biografii językowej i dossier. Przypomniano, że Portfolio odwołuje się do poziomów biegłości językowej, przedstawionych w „Europejskim systemie opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie”, opracowanych przez Radę Europy, a zainteresowanych dalszymi informacjami odesłano na stronę internetową Rady Europy: <http://www.coe.int>

Podstawowym zapisem we wstępie jest stwierdzenie, że Europejskie portfolio językowe jest własnością ucznia i że to on decyduje, kiedy, komu i w jakim celu go udostępni.

BIOGRAFIA JĘZYKOWA

Strony 1-3 – **Biografia językowa (BJ)**

Autorzy wyjaśniają cel ewentualnego dokumentowania swoich doświadczeń związanych z nauką języków, które przez autorefleksję prowadzą do bardziej świadomych decyzji, a tym samym bardziej efektywnej nauki języków obcych w przyszłości. Podkreślają, że praca z BJ nie powinna być czynnością jednorazową, to proces wymagający systematycznej refleksji i wielokrotnych powrotów. Biografia składa się z czterech części:

1. Moje cele uczenia się języków
2. Moja historia uczenia się języka
3. Moje najważniejsze doświadczenia w poznawaniu języków i kultur
4. Moje bieżące priorytety w uczeniu się języków

Strony 4-10 – **Sposób korzystania z Biografii językowej**

1. Moje cele uczenia się języków (str. 4) – Autorzy wyjaśniają, że wypełnienie tej części może pomóc nauczycielowi odpowiednio zaplanować program zajęć na podstawie jasno sprecyzowanych potrzeb ucznia, jak również ułatwi decyzje, czego się uczyć w przypadku nauki samodzielnej. Należy pamiętać, że zarówno treść pytań, jak i forma odpowiedzi są jedynie przykładowe i mogą być zmieniane w zależności od preferencji właściciela Portfolio. Dla każdego języka należy używać osobnej strony.

2. Moja historia uczenia się języka (str. 4) – Ta część to chronologiczny zapis doświadczeń językowych właściciela Portfolio. Autorzy podkreślają, że uwzględnione powinny tu być wszystkie języki, nawet jeżeli kontakt z nimi był bardzo ograniczony. Przypominają również, że ta część wymaga uaktualniania w miarę nabywania nowych doświadczeń językowych, oraz że istotnym elementem tej części jest określenie zakresu, w jakim dany język został poznany. Informacje zawarte w tej części powinny być spójne z zapisem w Paszporcie językowym.

3. Moje najważniejsze doświadczenia w poznawaniu języków i kultur (str. 6) – Autorzy wyjaśniają, że ta część powinna zawierać opis istotnych w życiu właściciela Portfolio wydarzeń związanych z poznawaniem języków i kultur. Świadomość, że mogły one ułatwić naukę języków bądź zwiększyć motywację do uczenia się może stanowić cenną wskazówkę na przyszłość. W tej części pytania są również tylko przykładowe. Dla każdego języka należy używać osobnej strony.

4. Moje bieżące priorytety w uczeniu się języków (str. 8) – Ta część pomoże w ocenie sprawności językowych właściciela Portfolio w regularnych odstępach czasu i w rezultacie pozwoli na ocenę własnych postępów w nauce. *Tabela samooceny* zawarta w Paszporcie językowym pozwoli na ocenę własnych umiejętności odnośnie Słuchania, Czytania, Interakcji (rozmowy), Produkcji (wypowiedzi na temat) i Pisania. Tabele w Biografii językowej pozwolą na bardziej szczegółowe określenie poziomu poszczególnych umiejętności. Warto odnieść się do przykładu, którzy autorzy cytują na str. 10.

Strony 10-13 – Jak ocenić swój poziom umiejętności językowych?

Ta część zawiera instrukcję pozwalającą na ocenę własnych umiejętności wykorzystując tabele samooceny zawarte w Paszporcie językowym. Autorzy wyjaśniają, że każdą umiejętność językową należy oceniać osobno. W zależności od stopnia zaawansowania w danej umiejętności powinno się odpowiednio zaznaczać kwadraty w tabelach w Biografii językowej na str. 20-66: „Moje główne cele” i „Umiem to zrobić”. Wypełnione tabelki pozwalają określić:

- a) cele uczenia się języków,
- b) swój stopień zaawansowania w stosunku do tych celów.

Autorzy podkreślają, że tabelki samooceny powinny być uaktualniane okresowo, gdyż tylko wtedy możliwa będzie samoocena postępów w nauce. Proces samooceny postępów można kontynuować niezależnie od tego, czy naukę odbywa się na kursie czy samodzielnie.

Strony 14-19 Tabelki i pytania

1. Moje cele uczenia się języków (str. 14-15) – zgodnie z instrukcją na tych stronach właściciel Portfolio powinien określić swoje cele i potrzeby w nauczaniu każdego języka. Proszę pamiętać, że nie muszą Państwo odpowiadać na wszystkie pytania zawarte na tych stronach – są to tylko przykładowe pytania, które możecie Państwo dowolnie zmieniać.

Uwaga: Strony do wielokrotnego skopiowania przed wypełnieniem! Dla każdego języka powinna być użyta osobna strona.

2. Moja historia uczenia się języka (str. 16-17) – tu również zostały zamieszczone przykładowe pytania. Tak jak w poprzedniej części, odpowiedzi na nie można przedstawić dowolnie w formie opisowej lub jako punkty.

Ta część Biografii językowej aktywizuje do refleksji nad kolejnymi doświadczeniami życiowymi i obserwacji własnych zachowań w procesie uczenia się. Jej celem jest uświadomienie sobie, w jaki sposób się uczymy oraz zachęcenie samego siebie do wypróbowania innych, nieznanych form, strategii i technik.

Autorzy mają nadzieję, że ta część Biografii językowej powinna uzmysłwić uczącym się, że w nauce języków liczy się nie tylko produkt (efekt w postaci nabytych umiejętności lub wiedzy), ale również proces osiągania celów językowych. Właściciel Portfolio może również z satysfakcją stwierdzić, że sam jest twórcą własnego procesu uczenia się.

Dział ten ma nam też przypomnieć, jak wiele różnorodnych pomocy do nauki znajduje się wokół nas. Są to zarówno materiały i pomoce dydaktyczne (np. słowniki, edukacyjne strony internetowe), jak i materiały autentyczne (np. broszury, foldery turystyczne, instrukcje obsługi).

Uwaga: Strony do wielokrotnego skopiowania przed wypełnieniem! Dla każdego języka powinna być użyta osobna strona.

3. Moje najważniejsze doświadczenia w poznawaniu języków i kultur (str. 18-19) – wypełnienie tych stron pozwoli właścicielowi Portfolio na pełne uświadomienie sobie wpływów różnych doświadczeń kulturowych na proces nauki języków i w konsekwencji na odpowiednie planowanie procesu uczenia się w przyszłości.

Uwaga: Strony do wielokrotnego skopiowania przed wypełnieniem! Dla każdego języka powinna być użyta osobna strona.

Uwaga: Jak w całym EPJ, w wypełnieniu wyżej opisanych tabeli obowiązuje dobrowolność – to uczeń decyduje, czy i jakie doświadczenia zapisać. Z uwagi na krótki okres, jaki obejmuje pilotaż, niektóre z rubryk mogą zostać niewypełnione.

- ① Proponujemy zachęcić uczniów, właścicieli Portfolio, do zanotowania nawet najdrobniejszego kontaktu z innym językiem (mową, dialektem, gwara) lub kulturą. Nawet z pozoru nieważne kartki z życzeniami lub bardzo krótka wymiana zdań z cudzoziemcem, np. odpowiedź na jego pytanie o drogę na dworzec, jest warta odnotowania. Jeśli zaś właściciel Portfolio ma szerokie kontakty z cudzoziemcami lub prowadzi z nimi stałą korespondencję, z uwagi na szczupłość rubryk, radzimy umieszczenie przykładów takiej korespondencji **w Dossier**.

Pragniemy zaznaczyć, że nie powinno się ulegać presji odpowiadania na wszystkie pytania znajdujące się na stronach 14-19. Dajmy sobie czas; być może praca z EPJ zmotywuje nas do szukania kontaktów w kraju, którego języka się uczymy.

- ① Jeżeli nie mieliśmy jeszcze możliwości odbycia podróży za granicę, być może warto zebrać informacje o interesującym nas kraju (książki, encyklopedie, atlasy, przewodniki, Internet) i w ten sposób zwiedzić dany kraj wirtualnie (ten fakt należy również odnotować, np. Kanada-pobyt wirtualny).

4. Moje bieżące priorytety w uczeniu się języka (str. 20-66) – Właściciel Portfolio znajdzie tu instrukcję dotyczącą samodzielnej pracy z listami wskaźników biegłości językowej, nazwanymi **listami umiejętności**.

- ① Aby ułatwić uczniom zrozumienie sposobu pracy z listami polecamy skopiowanie pierwszych stron 20-21 (poziom A1 – Słuchanie) i na ich przykładzie zilustrowanie sposobu postępowania i wypełniania krater. **Radzimy stosowanie ołówka**. Zapis ołówkiem można łatwo poprawić, usunąć, uzupełnić.

Listy umiejętności są to listy wskaźników biegłości językowej, które mają na celu pomóc uczniom, właścicielom Portfolio:

- uświadomić sobie, co już na pewno potrafią robić (rubryka: Umiem to zrobić). **Nauczyciel ma okazję stwierdzić, że te właśnie cele jego pracy zostały zrealizowane!**
- zaplanować, czego chcą się nauczyć w najbliższym czasie (rubryka: Moje główne cele). **Nauczyciel ma okazję sprawdzić, czy cele, które zaplanował odpowiadają potrzebom ucznia!**

Uwaga: Listy mogą być kopiowane i wypełniane dla różnych języków.

- ① Wskaźniki biegłości językowej (opisy docelowych zachowań językowych) są zbliżone w swojej treści do celów realizowanych przez nauczycieli. Zachęcamy Państwa do formułowania w ten sposób celów lekcji w okresie pilotażu. Pozwoli to zachować spójność z Europejskim portfolio językowym i „Europejskim systemem opisu kształcenia językowego”, a dla słuchacza stanie się pomocą w samodzielnej pracy z listami umiejętności i wzorem pozwalającym mu budować cele własnej nauki.

Pracę z listami umiejętności należy rozłożyć w czasie i, w miarę możliwości, zachęcać naszych uczniów do regularnego odwiedzania tych stron w domu. W okresie pilotażu prosimy o co najmniej trzykrotną **wspólną** pracę nad wybranymi wskaźnikami na lekcji. Radzimy zacząć od poziomu **A1, niezależnie od tego, jak oceniacie Państwo poziom poszczególnych uczniów.**

W obrębie poziomu A1 wskaźniki są pogrupowane według sześciu kategorii – słuchanie, czytanie, interakcja (rozmawiam), produkcja (opowiadam), strategie, pisanie.

W obrębie poziomów A2-C2 wskaźniki są pogrupowane według siedmiu kategorii – słuchanie, czytanie, interakcja (rozmawiam), produkcja (opowiadam), strategie, sposób wyrażania się, pisanie.

Proponowany tok postępowania:

1. Uczniowie zapoznają się z wybranymi (np. trzy pierwsze wskaźniki) opisami umiejętności w obrębie danej sprawności i starają się je zrozumieć.
2. Jeżeli to możliwe, warto pomyśleć o zorganizowaniu pracy w małych grupach i poprosić uczniów o zaproponowanie sytuacji komunikacyjnych (odgrywanie ról: *pytanie o godzinę przypadkowego przechodnia, zamawianie posiłku w restauracji* itp.), w których **wybrana** umiejętność mogłaby być zrealizowana w języku, którego się uczą. W grupach początkujących lub mniej aktywnych, nauczyciel może wcześniej przygotować zestaw sytuacji komunikacyjnych odpowiadających poszczególnym wskaźnikom (wykorzystując do tego podręcznik i inne stosowane przez siebie pomoce).

① Każdy uczeń powinien samodzielnie podjąć decyzję o tym, którą z rubryk zaznaczyć (przez wpisanie symbolu języka). Należy wyjaśnić mu jednak, że **nie powinien dążyć** do jak najszybszego wypełnienia rubryki **Umiem to zrobić** dla wszystkich umiejętności. **W tej rubryce odnotowuje się tylko umiejętności, które są rzeczywiście opanowane!** Najpierw trzeba więc zaproponować uczniom sprawdzenie się w konkretnej sytuacji (w zależności od sprawności czy umiejętności: zadania na rozumienie ze słuchu, odgrywanie ról, napisanie zaproszenia). Poza tym należy pamiętać, że nie wszystkie umiejętności, a także nie wszystkie sprawności muszą stanowić cel nauki.

Oznacza to, że w okresie pilotażu, w listach umiejętności nawet na najniższym poziomie mogą pozostać miejsca niewypełnione. Warto zachęcić uczniów do uzupełnienia list umiejętności o dodatkowe, opanowane już umiejętności i do samodzielnego formułowania jednego lub dwóch najbliższych celów nauki.

Co to znaczy, że uczeń opanował sprawność na danym poziomie?

① Należy przyjąć, że dokonuje się to w momencie zaznaczenia, co najmniej 2/3 ogólnej liczby wskaźników w rubryce **Umiem to zrobić** w obrębie jednej sprawności językowej (np. Słuchanie). Przy liczeniu należy ograniczyć się wyłącznie do podanych w Portfolio list zawierających wskaźniki dla każdej sprawności.

Nauczyciel po trzykrotnej, rozłożonej w czasie pracy z listami umiejętności, pomaga uczniom we właściwym odczytywaniu i interpretowaniu tabeli samooceny znajdującej się w Paszporcie językowym. Zdobywanie tej sprawności jest fundamentalne dla przyszłej samodzielnej pracy ucznia.

DOSSIER

Strony 67 –70 **Dossier - Co to jest Dossier? / Do czego służy Dossier?**

Strona wprowadzająca Dossier informuje ucznia, właściciela Portfolio, o funkcjach Dossier i o tym, jak powinien wykorzystać tę część EPJ. Ta część EPJ daje uczniowi możliwość wyboru materiałów, które posłużą dokumentacji i ilustracji zdobytej przez niego wiedzy i umiejętności językowych, komunikacyjnych, interkulturowych. Należy zachęcić ucznia do zbierania materiałów, które znajdują się w Dossier. Mogą to być różnorodne prace wykonywane w ramach nauki języka (np. wypracowania, wiersze), a także listy, kartki z życzeniami, prace plastyczne, pamiątki z podróży opatrzone komentarzem itp. Uczeń może

potrzebować pomocy w wyborze tych materiałów. Rolą nauczyciela jest więc zaproponowanie uczniom wspólnego zastanowienia się nad kryteriami wyboru zgromadzonych przez nich prac i dokumentów oraz, jeżeli to możliwe, zorganizowanie raz lub dwa razy w roku ich prezentacji. Konkursy, wystawy, wspólnie realizowane projekty pobudzą wyobraźnię uczniów, właścicieli Portfolio, i zmobilizują ich do tworzenia i gromadzenia własnych prac.

Uczeń może stworzyć dodatkowe listy, np. pamiętek z podróży, przeczytanych książek w języku obcym, kolekcji etykietek, widokówek itd.

Wszystkie zgromadzone prace powinny być wpięte w Portfolio między str. 70 i ostatnią stroną okładki.

Uwaga: Strona 70 do wielokrotnego skopiowania przed wypełnieniem! Dla każdego języka powinna być użyta osobna strona.

PASZPORT JEZYKOWY

Paszport językowy jest częścią Europejskiego portfolio językowego. Ma do spełnienia przede wszystkim funkcję dokumentacyjno-reprezentacyjną. To za jego pośrednictwem uczeń może samodzielnie dostarczyć najbardziej istotne informacje na temat swoich doświadczeń językowych i interkulturowych (wielokulturowych), może też wskazać swój aktualny poziom językowy w znanych sobie językach na specjalnie do tego przygotowanych siatkach samooceny. **Uczeń sam decyduje o tym, jakie dane wpisze do Paszportu.** W ciągu kolejnych lat nauki, uczeń uzupełnia dane dotyczące jej przebiegu, aktualizując obraz swoich umiejętności językowych.

Z całą pewnością, w wielu przypadkach uczeń dorosły będzie mógł, jeśli tylko będzie tego chciał, posłużyć się PJ również poza zajęciami, w innej szkole językowej, gdy będzie się ubiegać o stypendium, wyjazd na szkolenie językowe itp. Paszport językowy to osobisty dokument, stworzony po to, by za jego pośrednictwem ludzie mogli samodzielnie zaświadczyć o swoich kompetencjach językowych i interkulturowych.

□ **Paszport Językowy - spis treści:**

- Informacja na temat Rady Europy
- Informacja na temat Paszportu językowego
- Imię i nazwisko właściciela Paszportu
- Sprawności językowe
- Tabela samooceny w pięciu językach
- Historia uczenia się języków i nabywania doświadczeń interkulturowych
- Zaświadczenia i dyplomy
- Egzaminy z języków europejskich oferowane przez instytucje stowarzyszone w ALTE: Europejskim Stowarzyszeniu Instytucji Testujących Znajomość Języków
- Kursy EAQUALS/PASE
- Zaświadczenia i dyplomy ALTE
- Instrukcja wypełniania Paszportu językowego
- Informacja o EAQUALS i ALTE

Wszystkie informacje i tabele w Paszporcie językowym są podane w języku polskim, angielskim, francuskim, niemieckim oraz w rosyjskim.

Ad. Informacja na temat Rady Europy

Dodatkowe informacje na temat Rady Europy i realizowanych przez nią celach: wymieniona instrukcja oraz strony internetowe Rady Europy: <http://culture.coe.int/lang>

Ad. Informacja na temat Paszportu językowego

Ogólna informacja o Paszporcie językowym i celach, jakie ten dokument pozwala zrealizować.

Ad. Sprawności językowe

Prezentacja piktogramów i odpowiadających im sprawności językowych. Uczeń odnajdzie je w tabelkach poziomów biegłości językowej Rady Europy odnoszących się do samooceny.

Język ojczysty/języki ojczyste: uczeń wpisuje **dowolnie** swój język ojczysty lub języki ojczyste⁶.

Języki: należy wpisać kolejno języki poznawane/poznane w szkole, na kursach lub poza nimi. Dotyczy zarówno języków, których uczeń uczy się obecnie, tych, których uczył się w przeszłości, jak i tych, które przyswoił sobie w sposób naturalny przez obcowanie z nimi.

Przykład:

Przykład ma na celu zilustrowanie sposobu zamalowywania siatek samooceny.

❶ Proszę zwrócić uwagę, że uczeń może znajdować się na różnym etapie opanowania poszczególnych sprawności. W miarę jak przybywa umiejętności na danym poziomie w obrębie jednej sprawności, zamalowywany przez niego obszar powiększa się. Przejście na następny poziom będzie możliwe, gdy uczeń opanuje co najmniej 2/3 z ogólnej liczby wskaźników wymienionych w listach umiejętności.

Radzimy stosowanie ołówka. Zapis ołówkiem można łatwo poprawić, usunąć, uzupełnić.

Kiedy uczeń ma prawo zamalować całą kratkę ?

Dopiero wtedy, gdy w listach umiejętności (EPJ - Biografia językowa, s. 20-66) uczeń zaznaczy 2/3 z ogólnej liczby wskaźników w obrębie tej samej sprawności w rubryce **Umiem to zrobić**. Inaczej mówiąc, przejście do następnej kratki (poziomu) jest możliwe tylko po całkowitym zamalowaniu kratki poprzedniego poziomu.

Przykład poprawnego przejścia z poziomu A1 na A2 (Słuchanie), pozostałe sprawności – zamalowanie kratek niepoprawne

Język X	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Słuchanie	Poprawnie	Poprawnie				
Czytanie		Niepoprawnie				
Interakcja-rozmawiam		Niepoprawnie				
Produkcja-opowiadam		Niepoprawnie				
Pisanie		Niepoprawnie				

Warto uświadomić uczniom na lekcjach przygotowujących do pracy z EPJ, że mają już za sobą pewne doświadczenie w poznawaniu języków i kultur, i że to doświadczenie jest niezwykle cenne w uczeniu się nowych języków. **Ważne** jest, aby nauczyciel posłużył się odpowiednimi przykładami ilustrującymi bogactwo, jakie niesie ze sobą wielojęzyczność i wielokulturowość, jak cenną rzeczą jest doświadczenie zdobyte w swoim kręgu rodzinnym, w społeczności, do której należymy czy w regionie, z którego pochodzimy my sami, nasi rodzice i dziadkowie (zob. Techniki pracy z EPJ).

Istotne jest również, by uczniowie uświadomili sobie wieloznaczność wyrażenia:

„znać języki”.

Języki można znać i stosować w różnym zakresie (biernie, czynnie, w mowie, w piśmie), na różnych poziomach (np. dobrze rozumieć, słabiej mówić, rozumieć proste lub też trudniejsze teksty, pisać trochę lub w ogóle nie pisać, itd.).

⁶ Język ojczysty (języki ojczyste) są wpisywane jeden raz.

Ad. Tabela samooceny

Narzędzie to ma pozwolić uczniowi na dokonanie świadomego i samodzielnego określenia aktualnego poziomu znajomości języka. Tabela ta jest uszczegółowieniem sześciopoziomowej Skali Ogólnej Rady Europy. Opis umiejętności językowych i komunikacyjnych uwzględnia tu, podobnie jak listy umiejętności, podział na pięć podstawowych sprawności: słuchanie, czytanie, interakcję-rozmawiam, produkcję-opowiadam, pisanie. Uczeń powinien umieć posługiwać się tą tabelą samodzielnie. Tekst jest napisany w pierwszej osobie językiem prostym, zrozumiałym i kładzie nacisk na osiągnięcia (Potrafię) w opanowaniu najważniejszych umiejętności komunikacyjnych, potrzebnych w typowych sytuacjach życia codziennego. Należy pamiętać, że opis ten nie różnicuje stopnia opanowania poszczególnych sprawności, (lepiej, gorzej, dostatecznie, niedostatecznie), jest taki sam dla wszystkich użytkowników EPJ (np. opis A1-Pisanie: "Potrafię napisać krótki list, prosty tekst na widokówce" dotyczy każdego ucznia, który opanował tę umiejętność niezależnie od tego, czy jest bardzo dobrym uczniem, czy też uczniem robiącym przeciętne postępy.

① Zakłada się, że uczeń pracujący z Paszportem językowym powinien posiadać umiejętność sytuowania siebie na sześciopoziomowej tabeli samooceny zanim przystąpi do wypełniania siatek samooceny. Umiejętność tę może zdobyć dzięki pracy z Biografią językową (EPJ, s.20-66/ zob. też Instrukcja). Umiejętność samooceny powinna być ćwiczona w ciągu dłuższego okresu. Przed przystąpieniem do samodzielnego wypełniania siatek samooceny uczeń powinien umieć rozpoznawać poszczególne sprawności (słuchanie, czytanie, interakcja-rozmawiam, produkcja-opowiadam, pisanie), osiągnąć pewną biegłość w identyfikowaniu umiejętności już opanowanych w obrębie tych sprawności, oraz w odróżnianiu tych, które wymagają jeszcze dodatkowego treningu. Wypełnianie siatek samooceny w Paszporcie językowym powinno się odbyć nie wcześniej niż w ostatniej fazie pilotażu.

Ad. Historia uczenia się języków i nabywania doświadczeń interkulturowych

Zaznaczenie odpowiedniej rubryki przez: →

Tabela uwzględnia etapy nauki języka (do 1, 3, 5 i ponad 5 lat), podczas form kształcenia osób dorosłych, na kursach. Kolejne rubryki uwzględniają stałe używanie języka w miejscu pracy i stały kontakt z mówiącymi danym językiem. Tabela przewiduje 6 języków. Jest również miejsce na wpisanie dodatkowych informacji o swoich doświadczeniach językowych i interkulturowych.

Uczeń wpisuje język (pełna nazwa lub skrót odnoszący się do nazwy języka oraz zaznacza odpowiednio lata, od kiedy zaczął się go uczyć. W przypadku, gdy nauka była kontynuowana, uczeń zaznacza kolejne rubryki. Jeśli przerwał naukę, kratka pozostaje pusta.

Ad. Zaświadczenia i dyplomy

Dotyczy zarówno zaświadczeń i dyplomów z kursów, jak i dyplomów z konkursów językowych, plastycznych i innych, a także projektów lub wystaw tematycznych.

Uwaga ! Ta tabelka, to miejsce na wpisanie najważniejszych informacji na ten temat. Należy zachęcać do gromadzenia pamiątek z udziału w tego typu działaniach (np. program, zaproszenie, zdjęcia, wycinki z prasy) w Dossier. Po kilku miesiącach pracy z EPJ uczeń sam dokona wyboru tych, które uważa za najważniejsze i wpisze je wówczas do Paszportu.

Ad. Egzaminy z języków europejskich oferowane przez instytucje stowarzyszone w ALTE: Europejskim Stowarzyszeniu Instytucji Testujących Znajomość Języków

Strona podaje listę egzaminów ALTE.

Ad. Kursy EAQUALS/PASE

To miejsce na wpisanie kursów odbytych w szkołach EAQUALS/PASE i certyfikatów z egzaminów ALTE.

Ad. Zaświadczenia i dyplomy ALTE

Proszę wpisać tylko zaświadczenia i dyplomy poświadczone przez instytucje stowarzyszone w ALTE, wyszczególnione na stronie **Egzaminy z języków europejskich oferowane przez instytucje stowarzyszone w ALTE**.

Ad. Instrukcja wypełniania Paszportu językowego

Polecamy uważne przeczytanie krótkiej instrukcji załączonej przez Autorów.

Ad. Informacja o EAQUALS i ALTE

Ostatnia strona to krótkie informacje o stowarzyszeniach EAQUALS i ALTE.

Opracowano na podstawie:

- B. Głowacka, D. Ryciuk (2003), *Instrukcja dla nauczycieli prowadzących pilotaż EPJ 10-15 lat*, Warszawa: CODN.
- D. Little, R. Perclova (2001), *Portfolio Européen des langues. Guide à l'usage des Enseignants et Formateurs d'enseignants*, , Strasbourg: Conseil de l'Europe, Division des langues Vivantes, Strasbourg.

This project has been funded with support from the European Commission.
This document reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.